

Valsts izglītības satura centrs

Vaļņu iela 2, Rīga, LV - 1050, tālr. 67216500, fakss 67223801, e-pasts visc@visc.gov.lv, www.visc.gov.lv

Ekonomikas valsts 25.olimpiāde, 3.posms
Uzdevumi (96 punkti)
2024.gada 22.februārī

Dalībnieka kods:

*Sniedz atbildes tam norādītajās vietās un lauku ietvaros!
Punktu skaits par pareizām atbildēm norādīts iekavās.
Norādi dalībnieka kodu uz katras lapas.*

1.uzdevums (13 punkti)

20.gadsimta 90.gados radās tūkstošiem IT uzņēmumu. No šiem uzņēmumiem daži ir izauguši par “milzīgiem”, bet tūkstošiem bankrotēja vai izbeidza savu darbību.

1.1	Uzraksti trīs faktorus, kas varēja nodrošināt “milzīgu” uzņēmumu veidošanos un ilgstošu to darbību ar sekmīgiem finanšu rādītājiem! (3 p.)
1.2	Vairākiem “milzīgajiem” uzņēmumiem pārmet, ka tie ir monopolizējuši atbilstošo darbības jomu. Uzraksti divus argumentus, kas attaisnotu šo uzņēmumu pastāvēšanu, jo sabiedrība tā gūst lielāku labumu! (2 p.)
1.3	Uzraksti divus argumentus, kā šādu uzņēmumu darbība sabiedrībai var radīt lielākas izmaksas nekā ieguvumus! (2 p.)

1.4	Uzraksti divus rādītājus, kurus varētu izmantot, lai pamatotu, ka sabiedrība atbalsta veidu kā šie uzņēmumi izmanto ierobežotos resursus! (2 p.)	
1.5	Uzraksti divus šādu milzīgu uzņēmumu piemērus un kādus biznesus, katrs “milzenis” ir ievērojami samazinājis vai sagrāvis pilnīgi! (4 p.)	
	Uzņēmums:	Kādus biznesus mazinājis vai sagrāvis:
	Uzņēmums:	Kādus biznesus mazinājis vai sagrāvis:

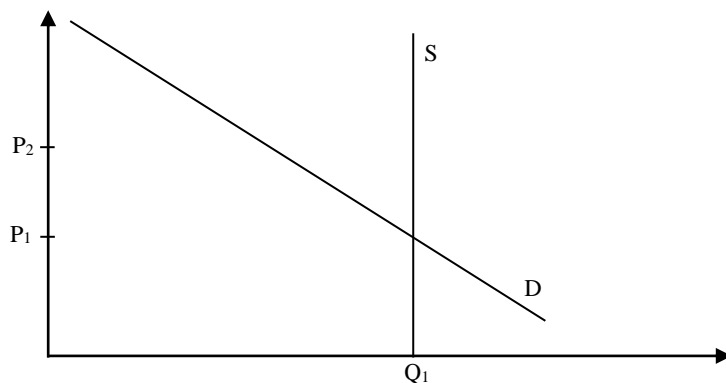
2.uzdevums (12 punkti)

Pilnīgas konkurences tirgū uzņēmums ražo precis, kuras cena ir 20 eiro. Šīs preces ražošanas pastāvīgās izmaksas (FC) ir 100 eiro, bet vidējās mainīgās izmaksas (AVC) ir 10 eiro pirmajām 50 vienībām un 25 eiro par katru papildus saražoto preces vienību virs 50 vienībām.

2.1	Aprēķini, cik preces vienības ražojot uzņēmums sasniegs bezzaudējuma punktu! Parādi aprēķina gaitu! (3 p.)
2.2	Uzņēmums ražo 50 vienības. Aprēķini uzņēmuma peļņu! Parādi aprēķina gaitu! (3 p.)
2.3	Uzņēmums palielina ražošanas apjomu līdz 100 vienībām. Aprēķini peļņu, ražojot 100 preces vienības! Parādi aprēķina gaitu! (2 p.)
2.4	Aprēķini, kuras preces vienību ražojot uzņēmums vairs negūs peļņu! Parādi aprēķina gaitu! (2 p.)
2.5	Pamato, kuras preces vienības ražošana uzņēmumam ienesa lielāko peļņu! (2 p.)

3.uzdevums (10 punkti)

2023.gada maijā Latvijā (Rīgā) un Somijā (Tampere) notika Pasaules čempionāta spēles ledus hokejā. Attēls atspoguļo situāciju biļešu tirgū uz Latvijas komandas spēlēm Rīgā čempionāta sākumā.

Iepazīsties ar informāciju attēlā un atbildi uz sekojošajiem jautājumiem!

3.1	Ar diviem argumentiem pamato, kāpēc piedāvājuma likme ir vertikāla! (2 p.)
3.2	Čempionāta organizatori cenu noteica P_2 un cerēja, ka jau uz pirmajām Latvijas izlases spēlēm hokeja fani visas biļetes izpirks. Parādi kādu biļešu daudzumu skatītāji izpirka un atzīmē to ar Q_2 ! Pamato, kāpēc organizatoru cerības nepiepildījās! (2 p.)
3.3	Pēc veiksmīgi aizvadītajām priekšsacīkšu spēlēm, pieauga interese par Latvijas izlases izslēgšanas spēlēm un daudzi fani vairs nevarēja nopirkt biļetes. Dotajā attēlā grafiski atspoguļo notikušās izmaiņas biļešu tirgū! (3 p.)
3.4	Pamato kā biļešu pieprasījuma elastību pirms čempionāta vērtēja tā organizatori un kā – skatītāji. Kāds apstāklis, tavuprāt, būtiski izmainīja biļešu pieprasījuma elastību? (3 p.)
	Organizatori:
	Skatītāji:
	Elastību izmainīja:

4.uzdevums (10 punkti)

2023.gadā strauji pieauga nebanku sektorā izsniegto kredītu apjoms, kas pirmajā pusgadā sasniedza 358,57 milj. eiro jeb par 15% vairāk nekā 2022.gada attiecīgajā periodā. Vidējā kredīta apjoms palielinājās par 30%.

(Avots: <https://www.lsm.lv/raksts/zinas/ekonomika/22.11.2023-nebanku-kreditetaju-no-jauna-izsniegto-kreditu-apjoms-sasniedzis-rekordu-3586-miljonus-eiro.a532572/>)

Salīdzini bankas un nebanku kreditētāju piedāvājumu un atbildi uz jautājumiem!

Bankas piedāvājums: patēriņa kredīts 3000 eiro, uz 48 mēnešiem, gada procentu likme 12,54%, komisijas maksa – 100 eiro. Nebanku kreditētāja piedāvājums: patēriņa kredīts 3000 eiro, uz 48 mēnešiem, mēneša maksājums 126,60 eiro. Noformēšana 10 minūtēs, attālināti, bez izsniegšanas un administrēšanas maksas.

4.1	Aprēķini patēriņa bankas un nebanku kreditētāja izsniegto kredītu izmaksas. Parādi aprēķinu gaitu! (2 p.)
4.2	Uzraksti divus apsvērumus, kāpēc daudzi kredītņēmēji izvēlas ievērojami dārgākus kredītus nebanku sektorā. (2 p.)
4.3	Uzraksti divus argumentus, kāpēc nebanku kredītu izmaksas varētu būt augstākas nekā banku kredītiem. (2 p.)
4.4	Īsi pamato vai kredītuņēmēji palīdz īstenot ECB monetārās politikas virzienu, mazināt inflāciju, veicināt ekonomikas izaugsmi 2023.gadā! (3 p.) ECB monetāro politiku: Mazināt inflāciju:

Veicināt ekonomikas izaugsmi:

4.5 Par ko liecina kredītu pieaugums nebanku sektorā? (1 p.)

5.uzdevums (18 punkti)

Iepazīsties ar uzdevumā doto informāciju un atbildi uz jautājumiem!

Apvienojoties Igaunijas un Latvijas kooperatīviem un, piesaistot Nīderlandes investorus, Paidē ir uzcelts moderns piena pārstrādes uzņēmums. Tā izveidē, būvniecībā, un darbinieku apmācībā ir investēti 100 miljoni eiro, no tiem 15 milj. eiro - valsts atbalsts.

Īpašnieku struktūrā 73% pieder Igaunijas un Latvijas kooperatīvam “SCE E-Piim” un 24,99% Nīderlandes firmai “Meiere BV”, kas pieder uzņēmumiem “Interfood” un “Royal A-ware”, kuri specializējas pārtikas produktu pārdošanā ASV, Lielbritānijas un attīstītāko ES valstu tirgos. 2022.gadā šo uzņēmumu apgrozījums pārsniedza 3 miljardu eiro.

Kooperatīva uzņēmums specializēties Čedaras un Goudas siera ražošanā. Ražošanā pakāpeniski uzstādīs sešas iekārtas. Tās darbosies nepārtraukti, četrās maiņās un ražošanas process būs pilnīgi automatizēts. Ražošanu uzraudzīs 1-2 darbinieki un kopā ar noliktavu nodarbinās 22 darbiniekus.

Dienā paredzēts pārstrādāt 1000-1200 tonnas piena. Par 750 tonnu piegādi jau ir noslēgti līgumi ar Igaunijas un Latvijas kooperatīviem. Plānots, ka dienā saražos vairāk par 100 tonnām siera. No ražošanas blakusprodukta – siera sūkalām dienā paredzēts saražot 70 tonnas sūkalu pulvera, kas ir labs proteīna avots.

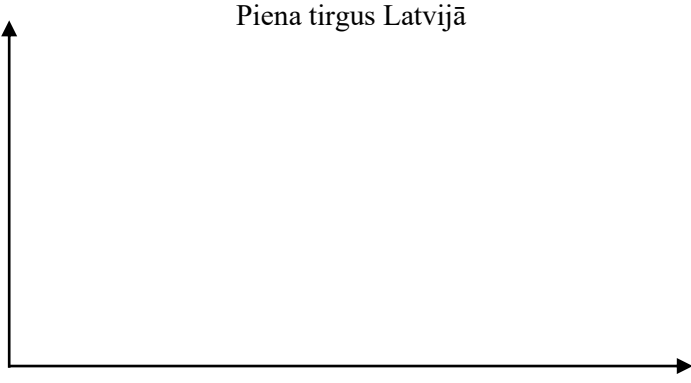
(Veidots izmantojot: Dieziņa Sandra, Piena pārstrāde – pāri robežām. Latvijas Avīze 06.10.2023.)

5.1 Skaidro, kas ir kooperatīvs (kooperatīvā sabiedrība), kāds ir to mērķis, kā notiek peļņas sadale? (3 p.)

Kooperatīvs –

Mērķis –

Peļņu sadala –

5.2	Izmanto uzdevumā esošo informāciju un uzraksti vismaz trīs faktorus, kas var kooperatīvam nodrošināt efektīvu resursu izmantošanu un konkurences priekšrocības. (3 p.)
5.3	Uzraksti trīs ieguvumus Igaunijas un Latvijas piena ražotājiem, iesaistoties starptautiskajā kooperatīvā! (3 p.)
5.4	Dotajās koordinātu asīs grafiski attēlo situāciju Latvijas piena tirgū pirms un pēc Latvijas piena ražotāju iesaistīšanās kooperatīvā “SCE E-Piim” un līdzsvara cenas un līdzsvara daudzuma izmaiņas! Pamato, kuri piena tirgus dalībnieki ir ieguvēji, kuri – zaudētāji. (9 p.) Piena tirgus Latvijā
	Ieguvēji un pamatojums tam:
	Zaudētāji un pamatojums tam:

6.uzdevums (18 punkti)

Iepazīsties ar 1. tabulā esošo informāciju, atbilde uz jautājumiem, veic nepieciešamos aprēķinus!

1. tabula.
 ECB, starpbanku naudas tirgus, Latvijas kredītiestāžu procentu likmes 2022. – 2023. gadā (%).

Laiks	Refinansēšanas likme	EURIBOR 6 mēnešu	Noguldījumu likmes mājāsaimniecībām	Kredītprocentu likmes mājāsaimniecībām
2022.01	0,00	-0,539	0,22	4,09
2022.07	0,50	-0,034	0,18	4,62
2022.12	2,50	2,693	0,52	5,80
2023.03	3,50	3,242	0,89	6,63
2023.06	4,00	3,721	1,77	7,40
2023.09	4,50	3,955	2,82	7,52
2023.12	4,50	3,861	3,23	7,22

(Avots: Latvijas Bankas dati)

- 6.1 Skaidro kādu monetāro politiku Eiropas centrālā banka (ECB) īstenoja 2022.gada sākumā un kas par to liecina! Kāpēc 2022.gadā mainījās monetārā politika, kas par to liecina? Kādu mērķi, īstenojot šo politiku, cenšas sasniegt ECB? (5 p.)
- 6.2 Ar cēloņu-secu ķēdīti skaidro kā ECB lēmumi var nodrošināt ECB noteiktā mērķa sasniegšanu un pamato to ar tabulas datiem! (7 p.)
- ECB

↓

.....

↓

.....

↓

.....

↓

.....

↓

.....

- 6.3 2022.gadā komercbanku peļņa, salīdzinot ar 2021.gadu, pieauga par 26,5%, bet 2023.gada 11 mēnešos tā pieauga 2,2 reizes sasniedzot 657,2 miljonus eiro. Noguldījumu apjoms 2023.gadā pieauga par 2,8% un izsniegto kredītu apjoms – par 1,1%. Uzraksti, kādi ir divi lielākie peļņas avoti komercbanku peļņas struktūrā? Izmanto uzdevumā esošo informāciju un pamato, kurš no šiem avotiem nodrošināja lielāko daļu no banku peļņas pieauguma. (4 p.)
- 6.4 2023.gadā Latvijas Republikas Saeima centās ierobežot komercbanku “pārmērīgo” peļņu. Skaidro, ar kādiem diviem pasākumiem valsts cenšas panākt, lai daļa komercbanku peļņas nestu labumu arī “plašākiem iedzīvotāju slāņiem” un pamato vai (un kā) pieņemtie pasākumi veicinās nevienlīdzības samazināšanu sabiedrībā! (4 p.)
- 6.5 2022.gada pirmajā darba dienā Anda noslēdz hipotekārā kredītu līgumu par 80 000 eiro, veica pirmo iemaksu 15% apmērā un turpmākajos 20 gados ik mēnesi atmaksās vienādu daļu no pamatsummas un procentu likmi, ko veidos 2% pastāvīgā likme plus mainīgā procentu likme, kas būs 6 mēnešu EURIBOR likme no kredīta atlikuma.
Aprēķini par cik eiro pieauga Andas ikmēneša kredītmaksājums ECB īstenotās monetārās politikas un komercbanku darbības rezultātā laikā no 2022.gada janvāra līdz 2023.gada septembrim. Parādi aprēķinu gaitu! (6 p.)

7.uzdevums (12 punkti)

Latvijā viena no nabadzības riskam visvairāk pakļautā sabiedrības daļa ir pensionāri. Par nabadzības riskam pakļautām personām uzskata iedzīvotājus, kuru gada ienākums 2022.gadā nepārsniedza 6754,70 eiro jeb 562,89 eiro mēnesī. Lai izvairītos no nabadzības riska, iesaka pilnveidot savu finanšu prātību, veidot maksimāli lielāku pensiju kapitāla uzkrājumu un prasmīgi pārvaldīt savu pensijas kapitālu. Iepazīsties ar informāciju par pensiju 2. un 3.līmeņa rādītājiem un atbildi uz jautājumiem.

2.tabula.

Pensiju 2. un 3.līmeņa rādītāji 2021. un 2022. gadā

Rādītāji	Pensiju 2.līmenis		Pensiju 3.līmenis	
	2021.	2022.	2021.	2022.
Aktīvi (milj., eiro)	5315	4859	647	599
Konservatīvie plāni (%)	19	17	0	0
Sabalansētie plāni (%)	9	9	51	48
Aktīvie plāni (%)	72	72	49	52
Vidējais ienākums* gadā (%)	3,1	1,0	4,5	2,0
Dalībnieku skaits	1 170 959	1 136 812	345 094	369 124

*(Avots: finanšu nozares asociācijas biedru datu apkopojums 2021., 2022.gadā)***Vidējais gada ienākums pēdējo 10 gadu laikā*

- 7.1 Uzraksti divus būtiskus priekšnosacījumus valsts vecuma pensijas saņemšanai 2025.gadā! (2 p.)
- 7.2 Uzraksti vecuma pensijas aprēķināšanas formulu vai skaidro no kādiem diviem faktoriem ir atkarīgs valsts vecuma pensijas lielums. (3 p.)
- 7.3 Pensijas kapitālā ieskaita 20% no bruto algas. Skaidro kā sadalās pensiju kapitāls pa pensiju līmeņiem un būtiskākās atšķirības starp trim pensiju līmeņiem. (4 p.)
- Pensiju 1.līmeņa kapitāls:
- Pensiju 2.līmeņa kapitāls:

Pensiju 3.līmeņa kapitāls:

7.4 Kāpēc pensiju 2. līmenī dalībnieku ir trīs reizes vairāk nekā pensiju 3. līmenī. (1 p.)

7.5 Kāpēc pensiju 3. līmeņa plāni ir ienesīgāki? (1 p.)

7.6 Kas, veicot ieguldījumus pensiju 3.līmenī, nodrošina lielāku ieguldījumu atdevi nekā uzrādīts 2.tabulā. (1 p.)